

Pracovný list ku kapitole:
Knihy a tlač pod drobnohľadom vládnej moci

Dokument č. 1:

I. / TLAČOVÉ POKYNY VO VECIACH VŠEOBECNÝCH.

1. / Titulky článkov, úvah a správ nech sa kryjú s obsahom. Titulky senzačné, ktoré sú so zahranično-politického a vojenského stanoviska nám nepriaznivé i keď sú pravdivé, majú sa škrtnúť.
2. / Nemajú sa prepustiť útoky proti ministerstvám /aj NÚZÚ/, súdom, a iným štátnym úradom. Proti štátnemu úradníkovi len vtedy, keď je uvedené jeho meno.
3. / Akékoľvek vtipy, satiry o prezidentovi Republiky sú zakázané.
- ...
11. / Príspevky Židov do časopisov majú sa škrtať a neperiodické tlačivo vydávané Židom nesmie sa povoliť do tlače.
12. / Zprávy, ktoré boli vycenzurované, musia byť nahradené inými, a to tak, že po cenzurovaní nesmú ostať v časopise prázdne miesta a vecná súvislosť textu nesmie byť porušená.

18. mája 1943

Tlačové pokyny.

- - - - -

/Dodatok/

1. / Články, úvahy, publikácie a romány, ktoré sa dotýkajú v akomkoľvek smere mládeže nepovoľujte do tlače, lež ich predkladajte do Ústrednej cenzúrnej komisie na rozhodnutie.
- ...
6. / Neprepúšťajte zprávy, články, ktoré by svojou úpravou a uverejnením na čelných miestach časopisu mohli do priaznivého a pekného svetla postaviť nepriateľskú cudzinu.
- ...
8. / Politické polemiky medzi jednotlivými novinami, redakciami, ktoré zbytočne rozrušujú verejnosť a v zahraničí robia dojem, ako by u nás nebolo jednoty, sa zakazujú.
9. / V novinách nepripustíte nijaké zprávy o zániku spolkov i keď sa správa citovala z úradných novín.
- ...
11. / Cenzúra nemá prepustiť do tlače ruské učebnice a iné ruské publikácie bez predbežného súhlasu ÚCK.
- ...
13. / Cenzúra nemá prepúšťať články, správy alebo reči, v ktorých sa hovorí, že Slovensko je nejakým blaženým ostrovom, alebo dokonca rajom, kde sa žije ako v mieri.

14. / Nepripustiť o židovskej a českej otázke písať tak, že sa táto otázka u nás nerieši a vôbec netreba už viac kritizovať lebo slovenská vláda v smysle platných zákonov už vykonáva všetko potrebné. Na správanie sa Židov a Čechov môžu konkrétne poukazovať a v tomto smysle treba vyzvať obyvateľstvo, aby každú nepríстойnosť, provokáciu a nepriateľskú propagandu so strany Židov a Čechov ihneď hlásilo najbližšiemu bezpečnostnému orgánu.

...

16. / Tlač bude zdôrazňovať vážnu potrebu zapojenia sa do vojnového úsilia, pri ktorom treba všetky sily uplatniť; bude poukazovať na zbytočné a menej dôležité úlohy a podniky, ktoré majú byť teraz odročené, pretože všetko treba sústrediť na najpotrebnejšie, na víťazstvo. Teda tlač bude poukazovať na to, že treba sporiť s výdavkami, s potravnými článkami, s uhlím atď.; potom, že treba obmedziť zbytočné cestovanie, výlety, ako tiež obmedziť každý zbytočný prepych a zábavy. Tiež tlač podrobí kritike také zjavy, že ešte i pred obedom i cez deň bývajú kaviarne preplnené povalačmi. Toto všetko má cenzúra prepustiť.

Bratislava, 21. apríla 1944

Dokument č. 2:

T l a č o v é p o k y n y. /II. dodatok/.

1. / Dbajte, aby sa v dennej, periodickej tlači každého druhu, teda i v literárnych novinách, nezjavovali články, kurzívy, reportáže, rozprávky, črty, novely, romány a básne, ktoré by očiam čitateľov v drastickom svetle predstavovali frontové prostredie a skutočnosti v zázemí i na fronte, súvisiace s našou účasťou na vojne. Najmä neslobodno uverejňovať také výplody, ktorých deje a sentencie mohol by neinformovaný tendenčne chápať a ktoré by v ňom rafinovane podnecovali pacifistické zmýšľanie a živelný odpor proti vojne. Nie menšiu pozornosť treba venovať aj poézii, v ktorej zmäkčilí básnici, zväčša nevojaci otvorene vyjadrujú svoje zhrozenie sa i nad primárnymi následkami vojny, čím hádam aj nechtiac pomáhajú rozleptávať potrebnú tvrdosť a odolnosť národa v jeho osudových skúškach.

Aby sa zabránilo prestrelkom v tomto smere, treba každú vec, o ktorej príslušný cenzor predpokladá, že by bola v uvedenom zmysle závadná, predložiť pred publikovaním na Ústrednú cenzúrnu komisiu v Bratislave, ktorá s použitím vojenských cenzorov, resp. prednostu vojenskej propagandy rozhodne s konečnou platnosťou o uverejnení alebo zákaze.

Otázky a úlohy:

Prečítajte si dobové dokumenty a pokúste sa odpovedať na otázky:

1. Aké zásady sa mali podľa obežníka dodržiavať v prípade publikovania správ zo zahraničia? Prečo to tak bolo?
2. Prečo mali byť cenzurované správy nahradené inými a v novinách a časopisoch nemalo po nich zostať prázdne miesto? Spomeňte si, ako prebiehala cenzúra v medzivojnovom období. Pokúste sa zistiť, čo znamená predbežná a následná cenzúra a aký je medzi nimi rozdiel.
3. Nachádzajú sa v textoch dobových dokumentov aj zákazy publikovať z národnostných dôvodov? Ak áno, v ktorých prípadoch k tomu dochádzalo a prečo?
4. Sú v pokynoch náznaky politickej objednávky zo strany štátu? Ak áno, kde konkrétne.
5. Aká inštitúcia mala na starosti cenzúru v štáte v rokoch 1939 – 1945?

